

мяна и група фактори с голяма промяна от пре- към постморбиден статус.

Този патерн на резултатите позволява предположението, че инсултната болест провокира психологично базирана промяна във всички личностни фактори, изследвани чрез ММПІ-кратка версия, към която промяна, в зависимост от страната на лезията, в точно определени личностни фактори се добавя и неврологично базирана промяна. Допускаме, че в качеството на критерий за диференциране на чисто психологично базираната от смесената психологично-неврологично базирана промяна, може да встъпва размерът (степената на изразеност) на промяната от пре- към постморбидния статус на личностния фактор.

С особен статут в цялостната картина на резултатите от настоящото изследване се очерта Депресията. Фактът, че единствено по тази скала не бяха отчетени никакви междугрупови различия в пре- и постморбидния статус, но бяха отчетени най-големите вътрегрупови различия между пре- и постморбидния статус, ни води до предположението, че е по-вероятно този личностен фактор да търпи най-голямата психологично базирана промяна (промяната наложена от инвалидизирането и фрустриращите изменения в ежедневието и социалното функциониране), която засяга всички инсултни болни.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Патернът на резултатите от настоящото проучване очерта интересни тенденции на свързани със страната (лява/дясна) на церебралните лезии следствие мозъчен инсулт различия в настъпилите промени в личността на пациентите. Опитът за техния по-задълбочен анализ и интерпретация обаче, на този етап от проучването би бил твърде спекулативен, предвид някои ограничения на изследването. Едното от тях е, че получените данни се основават на самооценката на пациентите, което поставя под въпрос достатъчната им обективност. Друго ограничение е сравнително малкият размер на изследваните извадки, което повлиява

ява статистическата сила на сравнителните анализи. Трето ограничение на настоящото изследване е, че групите не са изравнени според вида на инсульта (исхемичен срещу хеморагичен) и не е проучен ефекта на този фактор върху търсената личностна промяна след инсултна болест.

С оглед преодоляването на всички тези ограничения бе планирано и вече в процес на осъществяване е ново изследване, основано на сравнителния анализ на самооценката на инсултни болни и оценката на много близък техен роднина.

Въпреки посочените ограничения, резултатите от това изследване, което доколкото ни е известно е първото по рода си, са стойностна находка, най-малкото защото очертават параметрите на бъдещи изследвания, които изглеждат твърде обещаващи в търсенето на отговорите на съществени въпроси относно проблема за връзката „личност – инсултна болест“.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Веселова, М.** (2011). *Инсулт. Съвременен поглед върху лечението и профилактиката*. Изд. Homo futuris“, Пловдив.
2. **Кремер, Г.** (2002). *Какво трябва да знаеш за инсульта*. Изд. „Emas, София.
3. **Кулеш, А. А., Шестаков, В. В.** (2012). Генерогенност когнитивных нарушений в остром периоде первого ишемического полушарного инсульта. *Журн неврол и психиат*, 112(8:2), 31-34.
4. **Масалджиева, Р., Атанасова, П.** (2004). Леко когнитивно нарушение – възможности и ограничения на психологичната оценка. *Психосоматична медицина*, 12, 104–121.
5. **Миланов, И., Стаменова, П.** (Ред.) (2013). *Национален консенсус за профилактика, диагноза и лечение на мозъчно-съдовите заболявания*. *Българска неврология*, 14(3), Допълнение.
6. **Миланов, И., Янчева, С.** (2009). *Неврология за общопрактикуващи лекари*. Медицина и Физкултура, София.
7. **Норбеков, М.** (1998). *Уроците на Норбеков: път към младостта и здравето*. Изд. Жануа, Велико Търново.
8. **Петрова, Н., Руменова, А., Събев, Н.** (2014). *Мозъчен инсулт – социално значение, лечение и ефективна превенция*. *Научни трудове*

- на Русенски университет, Т. 53, серия 8.3, 179–183.
9. **Смит, Т.** (2004). Как да живеем с инфаркт и инсулт. Изд. Труд, София.
 10. **Хаджиев, Д.** (1995). Асимптомни исхемични нарушения на мозъчното кръвообращение- В: *Мозъчна исхемия*. Изд. Медицина и биология.
 11. **Хаджиев, Д.** (2002) Първична профилактика на исхемичните инсулти – част II. *Наука Кардиология*, 6, 25–255.
 12. **Чомпалов, К.** (2015). Ранна субклинична исхемична мозъчносъдова болест – неврологични и невропсихологични акценти (субклинична съдовомозъчна болест), *Българска неврология*, 16(2), 124–129.
 13. **Potter, J. F., Robinson, T. G., Ford, G. A., Mistri, A., James, M., Chernova, J., Jagger, C.** (2009). Controlling hypertension and hypotension immediately post-stroke (CHHIPS): a randomised, placebo-controlled, double-blind pilot trial. *Lancet Neurol.*, 8(1), 48-56.
- REFERENCES**
1. **Veselova, M.** (2011). *Insult. Savremen pogled varhu lechenieto i profilaktikata*. Izd. “Homo futuris”, Plovdiv. [Stroke. A contemporary view on the treatment and prevention. “Homo futuris” Publishing House, Plovdiv]. (in Bulgarian).
 2. **Kremer, G.** (2002). *Kakvo tryabva da znaem za insulta*. Izd. “Emas”, Sofiya. [What we should know about stroke. “Emas” Publishing House, Sofia]. (in Bulgarian).
 3. **Kulesh, A. A. & Shestakov, V. V.** (2012). Heterogenosty kognitivnykh narusheniy v ostrom periode pervogo ishemicheskogo polusharnogo insulyta. *Zhurn nevrologii i psikiatrii*, 112(8:2), 31-34. [Heterogeneity of cognitive impairments in the acute period of the first ischemic hemispheric stroke. *Journal of Neurology and Psychiatry*, 112 (8:2), 31-34]. (in Russian).
 4. **Masaldzhieva, R. & Atanasova, P.** (2004). Leko kognitivno narushenie – vazmozhnosti i ogranicheniya na psihologichnata otsenka. *Psichosomatichna meditsina*, 12, 104-121. [Mild cognitive impairment – opportunities and limitations of psychological assessment. *Psychosomatic Medicine*, 12, 104-121.]. (in Bulgarian).
 5. **Milanov, I., & Stamenova, P. (Redactor)** (2013). Natsionalen konsensus za profilaktika, diagnoza i lechenie na mozachno-sadovite zabolyavaniya. *Balgarska nevrologiya*, 14(3), Dopalnenie I. [National Consensus on the Prevention, Diagnosis and Treatment of Cerebrovascular Diseases. *Bulgarian Neurology*, 14 (3), Appendix 1]. (in Bulgarian).
 6. **Milanov, I., Yancheva, S.** (2009). *Nevrologiya za obshtopraktikuvashiti lekari*. Meditsina i Fizkultura, Sofiya. [Neurology for general practitioners. Med. & Fizk., Sofia]. (in Bulgarian).
 7. **Norbekov, M.** (1998). Urotsite na Norbekov: pat kam mladostta i zdraveto. Izd. “Zhanua”, Veliko Tarnovo. [The lessons of Norbekov: a path to youth and health. “Zhanua” Publishing House, Veliko Tarnovo]. (in Bulgarian).
 8. **Petrova, N., Rumenova, A. & Sabev, N.** (2014). Mozachen insult – sotsialno znachimost, lechenie i efektivna preventsiya. *Nauchni trudove na Rusenski universitet*, T. 53(8.3), 179-183. [Stroke – social significance, treatment and effective prevention. Research papers at the University of Rousse. T. 53(8.3), 179-183]. (in Bulgarian).
 9. **Smit, T.** (2004). *Kak da zhiveem s ... infarkt i insult*. Izd. “Trud”, Sofiya. [How to live with ... infarction and stroke. “Trud” Publishing House, Sofia]. (in Bulgarian).
 10. **Hadzhiev, D. & Lehner, H.** (1995). Asimptomni ishemichni narusheniya na mozachното krvooobrashtenie. *Mozachna ishemiya*. Izd. Meditsina i fizkultura, Sofiya [Asymptomatic ischemic disorders of the cerebral blood flow . Brain ischemia. Med. & Fizk., Sofia]. (in Bulgarian).
 11. **Hadzhiev, D.** (2002). Parvichna profilaktika na ishemichnite insulti–Chast II. *Nauka Kar-diologiya*, 6, 251-255. [Primary prevention of ischemic stroke – part II. *Science Cardiology*, 6, 251-255]. (in Bulgarian).
 12. **Chompalov, K.** (2015). Ranna subklinichna ish-emichna mozachnosadova bolest – nevrologich-ni i nevropsihologichni aktsenti (subklinichna sadovomozachna bolest). [Early subclinical ischemic cerebrovascular disease – neurological and neuropsychological accents (subclinical vascular disease), *Bulgarian neurology*, 16(2), 124-129]. (in Bulgarian).
 13. **Potter, J.F., Robinson, T.G., Ford, G.A., Mistri, A., James, M., Chernova, J., Jagger, C.** (2009). Controlling hypertension and hypotension immediately post-stroke (CHHIPS): a randomised, placebo-controlled, double-blind pilot trial. *Lancet Neurol.*, 8(1), 48-56.

Assoc. Prof. Ivanka Asenova, PhD
 South-West University “Neofit Rilski”,
 e-mail: asenova_iva@abv.bg